

68 UTLÅTANDE OM UNIVERSITETET OCH DESS PLANERADE INDRAGNING 1857

HUB, JVS handskriftssamling

Begär man af en högre undervisningsanstalt, att den hos lärarena skall underhålla och åt lärjungarne meddela vetenskaplig håg och vetenskaplig insigt, så lærer sunda förnuftet, att detta ändamål desto lättare vinnes, ju mångsidigare vetenskapen vid läroverket är representerad, ju fler lärarekrafter, och ju rikare hjälpmedel för det vetenskapliga studium vid detsamma koncentreras. Ett universitet, vid hvilket alla särskilda vetenskaper fritt idkas och läras är då obestriddigt den enda formen.

Ifrågasätts kan denna form endast, då fråga blir icke om den vetenskapliga undervisning i och för sig, utan blott det högre eller lägre mått deraf, man godtyckligt anser Statens ändamål fordra och statskicket medgifva såsom grundval för embetsmannabildningen.

En äldre tid kände icke denna åtskilnad. Endast i Orientens kastinrättning har den funnits, så långt historien går tillbaka. I den klassiska forntiden deremot var vetenskaplig bildning en fri öfning, som hade sitt ändamål i sig. ||Först under tiden för Roms förfall gjorde kejsarene försök att inrätta statsskolor.|| Då i medeltiden universiteterna uppstodo, antog vid dem den vetenskapliga undervisningen en fri, universel karakter, ehuru den filosoferande teologin småningom blef den förherrskande vetenskapen, i förbindelse med den. När vid reformations-tiden antikens studium återupplifvades, tilltog den universela rigtningen i de vetenskapliga öfningarne, och vann ytterligare tillväxt i den mon den nya naturvetenskapen gjorde sig erkänd. Först under 18:e seklets lopp började denna rigtning mer eller mindre lida intrång af fordran på direkt embetsmannabildning vid universiteterna.

||Rättnätigheten af fordran på embetsmannabildning vid universiteterna kan dock numera icke bestridas.|| Den moderna staten innebär en sådan mångfald af förbundna intressen, att ordnandet af deras obehindrade utveckling fordrar mångfaldiga särskilda insigter. Men likaså afgjort är, att den moderna staten framförallt i sin organisation beror af öfvertygelserna, opinionerna, hvilka ända i den minsta detalj bestämma de skilda intressena. Insigten i detta statens andliga sammanhang, det förflutnas med det närvarande, dettas med det kommande, öfverhufvud i sammanhanget mellan orsaker och verkningar är i sjelfva verket intet annat, än det vetenskapliga vetandet. Huru speciela kunskaper än derföre må fordras af statens tjenare, så är de allmänna vetenskapliga grunderna honom oundgängligt nödvändiga, om han skall ega något omdöme i specialkunskapens användande.

Det är endast under denna förutsättning, att vetenskaplig insigt begäres äfven af statens tjenare, som de för skilda brancher af statstjensten ordnade studierna tillhöra universitetet. Onekligt är å andra sidan, att för universiteterna dessa på det praktiska behofvet rigtade studier kunna hafva och haft sitt gagn. De hafva i sin mon bidragit att föra universitetsstudierna öfverhufvud från de torra abstraktionerna, de skolastiska spetsfundigheterna och det i oändlighet hopade lärdomskramet till ett på engång mera själsbildande och för samhällslifvet mera användbart vetande; och man torde äfven från den tid, afseende på en mera speciel embetsmannabildning ålades universiteterna kunna räkna det numera så omfattande bemödandet att popularisera vetenskapen, göra den allmänt tillgänglig.

Fordrar man deremot af den blifvande embetsmannen endast såkal-

lad sakkunskap, minnesvetande utan vetenskaplig insigt, så kan universitetet icke vara platsen för en sådan kunskaps vinnande. Studier af detta slag göras utan tvifvel säkrast vid specialskolan.

Det kunde väl antagas, att äfven specialskolor kunna ordnas så, att de på en gång gifva vetenskaplig bildning och tillika föra sina alumner till någon praktisk färdighet, hvilken universiteterna icke skulle förmå meddela.

Möjligheten häraf kan icke förnekas. Om man t. ex. inrättar skolor för blifvande Jurister, med vetenskapsmän såsom lärare icke blott i Juridikens särskilde grenar, utan äfven i ||Psychologi och logik, i rättslära moral och samhällslära,|| Politisk historie och kulturhistorie, skolor för blifvande administrativa embetsmän med dylike lärare i särskilda juridikens delar, i rättslära, samhällslära, statsrätt, national-ekonomi, statsekonomi, politik och kulturhistorie ||så är obestriddigt, att vid sådana skolor vetenskapliga studier kunna ega rum.|| – Dessa studier kunna dock der idkas vetenskapligt endast under förutsättning, att icke blott de allmänna grunderna i språkkunskap, matematik naturvetenskap, geografi och historie äro förut inhemtade, utan äfven att särskildt för jurister språkstudierna äro idkade med någon vetenskaplighet, och att studium af modersmålet och dess litteratur i förening med praktisk öfning gifvit dem stilistisk säkerhet. Det sistanförda torde äfven gälla för blifvande embetsmän i administrationen, hvilka dessutom för nationalekonomins studium böra ega någon större förberedande kunskap i naturvetenskaperna.

Ser man till det teologiska eller det medicinska studium, är förhållandet liknande. Till det förra höra språkstudier och historiska studier utom det rent teologiska vetandet; till det senare naturvetenskapliga studier, naturalhistorie, kemi, fysik.

Har man nu alla dessa skolor, behöfvas dertill skolor för idkare å ena sidan af de filosofiska, filologiska och historiska, å den andra af de matematiska och naturvetenskaperna, hvilka skolor man kunde antaga vara lämpliga äfven för blifvande skollärares teoretiska bildning.

Antager man nu, att en sådan plan kunde realiseras utan förlust för studiernas allvar och vetenskaplighet, så finnes, att dess utförande skulle fordra lärarekrafter, ||hjälpmedel, biblioteker, samlingar m. m., alltså äfven långt|| kostnader utöfver hvad universitetsinrättningen kräfvär. Detta skulle undvikas, om två eller flera af skolorne förlades på samma ort. Men man skulle återkomma till universitetsinrättningen. Säkert är också, att om hvarje sådan skola ställdes isolerad för sig, isynnerhet vid dem, som afse statstjenster, det ensidiga sträfvandet för detta mål snart skulle leda till en slentrian, dödande för all vetenskaplighet.

N. B.||Hvar och en, som besinnat, hvad till en sann vetenskaplig bildning hör, kan lätt inse, att sådant måste blifva förhållandet. Skulle nu också staten åtnöja sig med endast trainerade statstjenare, så kan den likväl icke helt och hållet afsäga sig vetenskapen och dess idkare. Hvar skola dessa bildas? Historici, språkforskare naturforskare m. m. förmodligen i de motsvarande specialskolorna? Men traditionela specialkunskapen gör icke ensam vetenskapsmannen. Och man behöfver väl verkliga vetenskapsmän äfven i teologi, i juridik, i national-ekonomi i medicin åtminstone till lärare vid specialskolorna. Skola nu äfven de få sin bildning vid specialskolorna, genom samma läxor och kurser, som aktas onödiga för de blifvande ||presterna, juristerna och läkarena?|| För dem måste väl dock förutsättas en annan underbyggnad och en fortsättning af specialstudium utöfver sagde kurser. Vid Fin-

lands universitet t. ex. fordras kandidatexamen i före detta filosofiska fakulteten såsom förberedande examen för fakultetsstudier i teologiska, juridiska och medicinska fakulteterna. Och hvar och en erkänner, att denna förberedelse icke innebär något öfverflödigt – om någonsin, för något fält af vetenskapligt vetande kan talas om öfverflödiga allmänna insigter. Hvar skall nu den förberedande kunskapen inhemtas, hvar specialstudium fortsättas? Att tillräcklig förberedande kunskap icke vinnes vid gymnasierna, behöfver icke bevisas. Skall då af den blifvande vetenskapsmannen i sagde fack den humanistiska eller naturvetenskapliga skolan först genomgås, sedan den teologiska eller juridiska eller medicinska? Och för sistnämnde specialstudiers förutsättande till sann vetenskaplighet fordras då vidare vetenskapliga instituter, sådane man eger dem i andra rikare länder t. ex. Frankrike. Med ett ord: för att i specialskolorna förena vetenskapliga och embetsmannastudier fordras för det första en total reform af elementarundervisningen, dennas höjande till något motsvarande det nuvarandes universitetsstudium, och för det andra bildandet af vetenskapliga instituter uppöfver specialskolorna. Det förra blir såsom nedanföre skall visas i Finland hardt nära omöjligt; det senare lär man föga vilja tänka uppå. Hvilket antal lärare med högre vetenskapliga insigter skulle icke behöfvas för de reformerade gymnasierna, för de mångdubbade lärareplatserna vid specialskolorna, för de högre vetenskapliga instituterna? Kostnadspunkten helt och hållet åsidosatt, skulle likväl decennier erfordras för att fylla behofvet af lärare – och landets ringa folk mängd, fattigdom och ståndpunkt i civilisation skulle verka, att jämförelsevis få af dessa många lärare kunde stå på höjden af sin vetenskap. Utan afseende härför skola dock sådane specialskolor, om de helt och hållet isoleras från hvarandra, blifva för den vetenskapliga bildningen hellre retarderande än främjande. Ty t. ex. om en blifvande teologie-kandidat ville först genomgå den nu vanliga prestkursen, eller en blifvande juriskandidat jurist och katedralistkurserna vid universitetet, för att sedan börja sitt egentliga fakultetsstudium, vore sådant en dårskap. Och ungefär samma dårskap skulle en blifvande vetenskapsman begå, genom att följa med kurserna vid en specialskola för tjänstemäns bildande.

Frankrike är det land i Europa, der de högre studierna företrädesvis idkas vid specialskolor. Men man misstager sig mycket, om man anser dessa vara skolor för tjänstemäns bildande. Ger man nemligen närmare akt på deras organisation, så finner man, att flera eller färre dem alltid finnes förenade på en ort och tillsammans bilda mer eller mindre fullständiga universiteter. Vål finnes endast i Paris de vanliga fyra Tyska fakulteterna förenade, den s. k. filosofiska delad, i *Faculté des lettres* och *Faculté des sciences*. Men af nie *Facultés de droit* finnas blott två, som icke äro förenade med en *Faculté des lettres* och en *Faculté des sciences*, och af de två medicinska, utom den Parisiska, är den i Montpellier förenad med *Facultés des lettres* och *des sciences*, den Strasbourg med *Facultés des lettres*, *des sciences* och *de droit*. Härtill kommer, att hvar och en, som vill idka egentliga fakultetsstudier, bör vid *Colléges*, de högre förberedande skolorna, hafva bragt det till grad af *Bachelier* ungefär motsvarande filosofisk kandidatgrad. För studier i *Faculté des lettres* eller *des sciences* fordra blott grad af *bachelier* i motsvarande vetenskaper, för studier i *faculté de droit* och *Faculté de theologie* grad af *bachelier ès lettres*, men i *Faculté de médecine* grad af *bachelier* både *ès lettres* och *ès sciences physiques*. Vid *Colléges* drifvas också studierna till en häremot svarande höjd. I *Colléges* i Paris

föreläsa på högsta klasserne ofta Frankrikes utmärktaste filologer, historici m. m. Dessa klasser äro delade på flera linier och i dem läsas t. ex. på den rhetoriska afdelningen: Tacitus, Lucanus, Herodotus, Thucydides, Demosthenes Eschines Pindarus, Theocritus, Eschylus, Sophocles, skrifter af Buffon, Fenelon, Bossuet, La Bruyère, Pascal, Voltaire, Corneille Racine, Molière – på den filosofiska: Plato, Aristoteles, Baco, Descartes, Locke, Leibnitz, Bossuet, Fenelon, Royer Collard o. s. v. Förstudier, som sträcka sig till dylika författares skrifter, äro redan genom sitt föremål universitetsstudier. På dem

10 kunna specialstudier byggas med något hopp om framgång. Likväl är det faktiskt, att fakultetsstudierna, med undantag af dem i Paris, der så mångfaldiga vetenskapliga institutioner och så oerhördt rika hjälpmedel tjena att höja dem, icke i Frankrike ega den vetenskapliga lyftning, som vid de bättre af Tysklands universiteter. Och det är väl bekant, att äfven lärda män i Frankrike oftast känna föga af, hvad som finnes eller funnits utom ||Grekland och Rom och|| deras eget land.

Frankrike har dessutom ett stort antal teologiska seminarier och ungefär tjugo Écoles préparatoires de médecine & de pharmacie. En kurs vid de senare kan likasom tjenstgöring hos en doktor eller vid ett

20 lasarett bereda för erhållande af diplom såsom *Officier de santé*. Men denna grad motsvarar endast den af kirurg eller apteksprovisor. Den förutsätter också blott en kortare förberedande kurs. Lägre teologiska läroanstalter äro naturligtvis oanvändbara för den protestantiska kyrkan. Lägre juridiska skolor finnas i Frankrike icke, ehuru man utan att vara bachelier ès lettres kan efter en kortare fakultetskurs få tillstånd att praktisera som *avoué*. Men *Avocat* blifver blott licenciés en droit.

Detta nämnes, emedan det faller sig ganska naturligt, att anse en mängd underordnade tjenstbefattningar i samhället kunna bestridas utan egentlig vetenskaplig bildning. Det är också svårt att förneka

30 denna åsigts berättigande, ehuru det är lika svårt att afgöra, hvar gränsen finnes. Man kan äfven med fullt skäl påstå, att en högre bildning är önskvärd just hos de tjenstemän, som stå massan af folket närmast; ty den tjena att förebygga det förtryck och de orättvisor, hvilka icke sällan af dylika tjenstemän utöfvas, hvilka hafva sin grund i deras råhet, ||och hvilka alstra det missnöje, som ger sig luft i revolutionerna||. Egentligen beror det af statsmakten att förändra detta förhållande. Ty kan den mera bildade i de lägre tjenstegraderna motse en utkomst, lämpad efter hans lefnadsbehof, och befordran till högre platser efter förtjenst, skall äfven, för dessa tjenester snart finnas tillgång

40 på motsvarande aspiranter. Och man bör tro, att isynnerhet här den högre bildningen skall inverka uppfostrande på massan, såsom å andra sidan en i dessa befattningar vunnit erfarenhet säkert framdeles vore af stort gagn vid bestridandet af viktigare åligganden. Det finnes mycket skäl för den åsigt, att ett motsatt förhållande i Frankrike icke varit utan inflytande på detta lands under de senaste 70 årens lopp så vexlande öden.

Men äfven om den anförda tjenstemannabildningen i Frankrike vore fullt lämpad till landets förhållanden, kan den icke tjena till mönster för

50 de mindre civiliserade nordiska folken. En orsak är, att den förberedande undervisningen här aldrig kan drifvas till samma höjd som i Frankrike. Fransmannen studerar utom Latin och Grekiska ett enda språk – sitt eget. I norden deremot är kännedomen af vesterns språk vägen till högre bildning. Man måste derför här lära sig åtminstone Tyska och Franska, och numera läses dertill ofta äfven Engelska. I

Finland betungas ännu skolundervisningen af Ryska språket, hvilket för Finland icke är ett bildningens språk, och hvars inlärande äfven för de flesta är utan allt praktiskt gagn. Ännu kommer härtill utom underviningspråket, Svenskan, nationens eget språk Finskan. Det är läsningen af denna massa språk, som här retarderar skolundervisningen och gör det omöjligt att, såsom det sker i Frankrike, lyfta densamma till graden af vetenskapligt studium. Här är derföre en universitetsbildning utom specialstudierna och en längre akademisk kurs nödvändig, I Frankrike gör en docteur en medicine sin akademiska kurs på fyra, en docteur en droit sin på tre år; här erfordrar hvardera kursen minst 7 år och upptager vanligen 8 à 9 år. 10

Den yngre, mindre långt hunna civilisationen måste vidare i dessa länder uttaga sin rätt genom mindre tillgång på lärarekrafter och mindre intelligent föreberedelse hos lärjungarne. Hvad i Frankrike kan ske, är derföre i dessa länder outförbart; och universitetsstudiernas fördelande på specialskolor skulle här otvifvelaktigt föra den vetenskapliga bildningen tillbaka. ||Man kan säga, att i Frankrike de egentliga vetenskapsmännen bildas i Paris. De hafva der till ledare jordens utmärktaste män i hvarje fach; de hafva att tillgå jordens utmärktaste biblioteker och samlingar. Der finnes utom fakulteternas eller les écoles de förnämsta vetenskapliga instituter. Collège de France, Museum d'histoire naturelle, Bureau des Longitudes, École de langues orientales och slutligen l'Institut med alla deras samlingar, föreläsningar, séances, prisfrågor och belöningar. Det är under sådana förhållandene goda ämnen, utgångna från les écoles kunna utbildas till dugliga lärare, som härifrån sprida sig till fakulteterna öfver hela landet. När man i våra nordiska länder kan härma något af allt detta, då må man äfven här taga bort namnet universitet om detta namn oroar – eller om det hindrar vetande och bildning.|| 20

Det är lika obestridligt, att i dessa länder universitetslärarene öfverhufvud i vetenskapligt hänseende äro underlägsna, som orsakerna härtill äro lätt insedda. De ega icke stödet af en rik nationallitteratur, af en lika rik inhemsk vetenskaplig litteratur, af vetenskapliga instituter, omstrålade af seklers glans, af oskattbara biblioteker vetenskapliga samlingar och konstmuseer m. m. ||De stå äfven lokalt så aflägsset från den moderna vetenskapens centralpunkter. Särskildt i Finland sakna de|| den uppmuntran uppifrån och den lika viktiga nedifrån af en stor, litterärt och vetenskapligt bildad publik, som tillfaller vetenskapsman- 30
nen och litteratören i Europas mera civiliserade länder; de sakna slutligen den frihet, som är vetenskapens lifsluft, och hvars frånvaro för närvarande äfven i Frankrike vållat en jernförelsevis död saison för vetenskap och litteratur. En del af dessa brister kan ingen menisklig omtanke aflägsna; ||det tillbakahållande|| inflytandet af en annan del kan åtminstone förringas genom de förhandenvarande krafternas koncentration, men måste verka desto menligare ju mera dessa splitt- 40
ras.

Öfverflödigt torde det vara, att anföra flera exempel. Förhållandet i England är dock så slående, att det må åtminstone kort beröras. Det är känt, att vid de två äldre universiteterna, Oxford och Cambridge, nästan uteslutande idkas å ena sidan teologiska, å den andra så kallade 50
humanistiska studier, filosofi, språkstudier, historie och litteratur. Likväl är det dessa universiteter, som fostrat Englands statsmän och männen för den högre administrationen. Den lägre handhafves för det mesta af kommunerna och deras valda embetsmän. Specialskolor finnas deremot egentligen blott för Jurister. Men hvarken den lag,

10 dessa juristskolor skapat, eller deras sätt att handhafva densamma skulle i något annat land och under andra politiska institutioner fördragas. ||Ty man vet, huru i England all lagkunskap är af juristerne monopoliserad. Lagen är deras hemlighet likasom erhållandet af rättvisa inför lagen är deras konst och i följd deraf så dyrt, att man ofta hellre lider orättvisa än köper rättvisa. För säkert kan antagas, att detta tillstånd icke skulle hafva inträdt, om lagkunskapen stått i närmare beröring med de humanistiska studierna. Fordran på vetenskaplig klarhet och system skulle då tidigare hafva gjort sig hörd och en lagbok, tillgänglig för hvar man, skulle hafva sprängt det juridiska skräväsendet.||

20 Slutligen må det nämnas den universela, humanistiska bildningen till välförtjent ära, att den alltid fostrat och fostrar laglydiga, öfvertygelsefasta medborgare. Forskningen efter orsaker och verkningar i andens verld lærer väl att i den finna och begära en jemnt fortgående utveckling; men den måste också alltid föra till öfvertygelsen, att denna utveckling icke kan brådstörtas, utan endast mödosamt, fortgår med steg, ofta knappt nog under seklers lopp märkbara. Naturvetenskapen deremot, sjelf ett vetande om det evigt enahanda, ger ingen föreställning om arten af fortgången i samhället och historien. Och äfven den dogmatiska juristen ser blott i nya författningar ett nytt samhällsskick. Det är derföre såväl naturforskaren som den skråmessiga juristen lätt blir ett rof för dagens politiska opinioner. Humanisten är idealist, han vill sjelf göra opinionen, och han oroar derföre ofta ofta med sina »nya ideer». Men naturforskaren tager ideerna och opinionen färdiga, sådana dagen bringar dem. Man såg senast vid 1848 års rörelser en liflig yttring af bådas olikheter. Det var icke universiteternas utan specialskolornas ungdom, som till dessa rörelser hänrycktes ||Wien gör härifrån ett blott skenbart undantag. Medicinare stodo äfven der i spetsen, teknologer anslöto sig – Universitetet var före revolution en skola eller samling af skolor, med föreskrifna kurser och läroböcker och censurerade föreläsningar.||; det var icke humanisterna, utan naturvetenskapsmännen, läkarena och advokaterna som för dem stälde sig i spetsen. Filosofins alltid misstänkta och förföljda bekännare, buro, såsom Hegel under slaget vid Jena, i all stillhet sina manuskript till förläggaren, medan naturvetenskapen ||, den af alla Europas regeringar hyllade.|| skickade sina adeptor midt i tumultet. Det är icke för att rosa den ena parten, anklaga den andra, detta nämnes. Det sker blott, för att erinra, att båda väl behöfva hvarandra, att den humanistiska bildningen väl behöfver exemplet af naturforskarens litande på fakta, för att icke begrafva sig i drömmar, hvilka sakna fäste i verkligheten och naturforskaren åter humanisten, för att ledas till tro på en högre verldsordning än den blinda naturlagens. Denna ömsesidiga inverkan saknas aldrig vid ett universitet. Den finnes mellan både lärare och lärjungar, och är isynnerhet för de senare af oberäknelig vigt,

50 Hvad här blifvit sagdt om naturvetenskapernas förhållande till de humanistiska studierna gäller all på det praktiska rigtad vetenskap. Erfarenheten ger kunskap, vetenskapens material; men den vetenskapliga formen, ordningen, sammanhanget, begripandet kommer till erfarenhetskunskapen från de humanistiska studierna, från filosofin, historie- och språkforskningen. Yttre beräkning har kanske mera än insedd grundsats i Frankrike fört flera eller färre fakulteter tillsamman till en akademi. Men de stå dock mera isolerade, än vid de Tyska universiteterna. De humanistiska studierna, ehuru i de förberedande

skolorna långt drifna, hafva vid Frankrikes akademier aldrig innehaft den förherrskande ställning som vid Tysklands universiteter, än mindre den exklusiva, som vid de äldre Engelska. Man må rättvist uppskatta äfven flera andra inverkanse förhållanden; men man misstager sig säkert icke, om man i det anförda ser en medverkande orsak dertill att embets- och tjenstemanna-personalen i Frankrike så beredvilligt hyllar hvarje vexlande regeringssystem. Centralisationen i förvaltningen är der erkändt absolut, och denna är formelt kanske mera snabb och kraftigt verkande, än någonstädes eljest i Europa. Men uppenbart är, att öfvertygelsens makt ur den är bannlyst. För att till jämförelse åberopa något så ringa som Finland, må den allmänna underlägsenheten här erkännas, men att tjenstemännen här öfverhufvud hafva en solidare bildning, och att öfvertygelse och pligtkänsla hos dem verkar mera än kontrollen, det kan utan fara för gensägelse påstås. Om i den lägsta, administrativa graden, ännu mycket i detta hänseende återstår att önska, så bör orsaken härtill sökas deri, att dessa statens tjenare äro så eländigt stälda, att befattningen måste skys af den högre bildningen.

10

Det vore orätt, att här icke mera speciellt tala om det Finska universitetet med afseende å ofvan ifrågakomna förhållanden mest framstående brister. Dessa äro:

20

1:o Underlägsna lärarekrafter;

2:o Ensidiga fakultetsstudier i de båda afdelningarne af f. d. filosofiska fakulteten;

3:o Bristande vetenskaplighet i blifvande presters, juristers och tjenstemäns för administrationen bildning;

4:o Bristande tillfälle till praktisk bildning för blifvande läkare;

Då i landet finnes blott ett enda universitet och vid detta en enda läraretjänst för hvarje fach, är deraf en gifven följd, att det beror på en lyckträff, om, då en tjänst blir ledig, någon utmärktare förmåga för dess besättande är att tillgå.

30

I någon mon afhjelpas kan denna olägenhet:

Om vederbörande lärare allvarligt uppmanas att åt sig bilda en efterträdare, och den, som med framgång så gjort, vid afskedstagandet ihågkommes med lämplig belöning.

Om § ██████ i H^{ans} Kejs^{erliga} M^{ajestäts} Statuter för Universitetet får en tydning, som frigör Consistorⁱⁱ bedömande öfver sökandes duglighet. Härtill en bilaga: A.

Om C^{onsistor}ⁱⁱ underdåniga förslag att tillerkännas rättighet och skyldighet att föreslå Extra Professorer vinner Nådigt bifall. Detta förslags princip är: att tjänst inrättas, när en utmärkt förmåga framträder – medan nu för de ordinarie tjänsterna oftast måste tagas, hvad som erbjuder sig. I förra fallet uppmuntras förmågan, att söka utmärkelse. Det nu vanliga är, att blott medlemåttan uppmuntras att söka sig bröd.

40

Hvad 2:a punkten angår, har Consistorium afgifvit underdånigt förslag till ändring. Detta förslag synes dock såtillvida olämpligt ||Denna kritik sker på grund af reservation till protokollet mot C^{onsistor}ⁱⁱ förslag||, att det öfver höfvan ökar examensämnenas, hvaremot äfven under deras bibehållande vid fem ämnen ändamålet synes kunna vinnas, om blott historie och fysik göras till ovilkorliga och för alla kandidater gemensama – eller om härvid valet lemnas öppet mellan historia och modern litteratur, fysik, zoologi och botanik å den andra.

50

För de presterliga studiernas höjande fordras en reglering af församlingarne och prestaflöningen, så att icke endast allmogens och arbeta-

renas söner sträfvä till prestaembetet, hvilka af sin fattigdom och de närmaste framtida utsigterna tvingas att tidigt lemna universitetet. Härtill bidrager också vederbörande Konsistoriers klagan öfver förment prestbrist och dermed sammanhängande slapphet i examensfordringarne. Prestbristen åter är intet annat, än de väl försedda pastorerernas rop på tjenstefrihet och vikarier. En sådan mängd (flera hundra) prester utan egen lägenhet, som i Finland, finnes icke i något protestantiskt land. Ett ohjelpigt hinder är, att i alla statskyrkor presterskapet måste förfalla – förfalla äfven i kunskaper och vetenskaplig insigt.

10 Den juridiska, deri innesluten den kameralistiska, universitetsbildningen har äfven i Sverige alltid lidit af ringa vetenskaplighet. Orsak är, att Svenska lagen icke har något direkt samband med andra länders lagar, såsom de syd- och vest-Europeiska folkens med Romerska lagen. Något komparativt lagstudium eger icke heller rum, utan är all utländsk lagstiftning här ett helt och hållet okänt fält. Likaså har nationalekonomins studium vid Finlands universitet legat nere, äfven derföre att kamerallagfarenhetens inpreglande upptagit lärarens hela tid. Nödvändigheten af ett komparativt lagstudium och af nationalekonomins studium ||borde derföre inskräpas|| Dessutom borde filosofisk Rätts och Samhällslära samt historie ingå i den juridiska Kursen. Ryska språkstudium borttager nu, med få undantag helt och hållet gagnlöst, en tredjedel af den vanliga studietiden.

20 Utom kretsen för universitetets verksamhet ligger det hämmande förhållande, att vid Senaten och Hofrätterna ungt folk icke sysselsätts med något mera bildande än renskrifning. Följden här af är naturligtvis, lättjefullt lif, ||spel, dobbel och utsväfning, förgätnhet af allt, hvad universitetsstudierna kunnat bibringa, och bristande förmåga att sjelfständigt använda den ringa återstående kunskapen.|| ||Embetsmannaskicklighet kan dessutom lika litet som någon annan finnas, der den icke efterfrågas. Och en sådan efterfrågan har man afhört först på det senaste två åren. Först har det endast varit fråga om, hvem som haft baron v. H<aartman> eller baron v. K<othen> eller Guvernören o. s. v. för sig, eller om någons bror eller son eller svåger o. s. v. – Intet universitet än mindre någon specialskola i verlden är under sådana förhållanden i stånd att bilda dugliga tjenstemän.||

30 I medicinska undervisningen har bristen på en tillräckligt omfattande klinik utgjort det svåraste hindret. Helsingfors har nog stora sjukanstalter, men de hafva varit stängda för medicine-studerande. ||Orsak härtill har varit intriger från medicinalstyrelsens sida.|| Underdånigt förslag till ändring häri är för ett år tillbaka ingifvet; och är det att hoppas, att en enligt förslaget utvidgad klinik skall i förening med ökad antal lärostolar, hvarom ju säkerhet finnes, bringa medicinska studium vid universitetet till jemnhöjd med de fordringar, som billigtvis kunna ställas på detsamma.

40 Det lär vara påtänkt, att till en lärostol i fakulteten, den för patologisk anatomi kalla en utländning. Denna vetenskap är ännu ny, och antalet af utmärktare män i densamma ganska inskränkt. En profession deri har tidigare varit påtänkt, då en för insigt och grundlighet känd inhemska mediker hade under studier i utlandet egnat sig åt denna vetenskap. Förslaget förföll och den ifrågavarande sattes ur tillfälle att fortsätta. Då nu en utländning skall inkallas, är det fara värdt, att universitetet får åtnöja sig med hvad som erbjudes – *om icke* till nödvändigt vilkor göres, att fakultet och konsistorium få afgifva yttrande öfver kandidatens vetenskapliga duglighet. I hvarje fall får en utländning här mången annan svårighet, än språket, att

50

bekämpa. Han kan, om han eger utmärkelse, gagna för fachundervisningen, men han blir i öfrigt utan inflytande på ungdomen och blott tolererad af de äldre.

Här föreslagna åtgärder angå visserligen blott detaljer. Vill man vidtaga en mera allmän reform, så erbjuder sig en sådan i alla embetsexaminas förläggande utom universitetet,

Att i reformväg gå ända derhän, att tillintetgöra universitetets tillvaro, vore att för en osäker framtid uppoffra hvad som finnes – ja, så mycket den som skrifver detta, förmår inse, att säkert föra bildningen i landet tillbaka. Denna bildning sluter sig till den Germaniska stammens, och universitetsinrättningen tillhör denna bildnings former. Vill man undantränga universitetet och i stället sätta de Romaniska folkens institutioner, bör man äfven vara säker, att kunna omskapa denna bildning från roten. Universitetet representerar nu vetenskapsakademi, vetenskaplig bildningsanstalt, teoretisk bildnings anstalt för landets blifvande tjänstemän och genom förhållandenas tvång undervisningsanstalt för den förberedande bildning, som elementarläroverken icke förmår meddela. Det har visserligen svårt att motsvara denna så sammansatta bestämmelse – och dess uppgift försvåras, ju flera omogna reformförsök elementarundervisningen här underkastas. Men skall universitetet försvinna, bör man vara beredd, att verkligen sätta något i dess ställe, d. ä. att genom särskilda institutioner ersätta, hvad det sträfvar att göra för anförda särskilda ändamål. ||Man bör då äfven ega en möjlighet att efter denna reform inrätta elementarundervisningen; man bör vidare kunna ersätta universitetet såsom rent vetenskaplig anstalt genom en eller flera högre vetenskapliga instituter.|| Skulle detta också eljest vara möjligt, skall bristen på det erforderliga stora antalet män med insigter och förmåga göra det omöjligt. Åtminstone skall ett halfsekel förflyta, förrän denna brist kan någotsånär fyllas,

Det är insigten i, hvad universitetet i alla dessa hänseenden är för landet varit och är, hos de insigtsfullare, det är den dunkla känslan deraf har den stora mängden, som ||öfver hela landet|| skulle framkalla ett smärtans skri den dag universitetet skulle försvinna, för att gifva rum för diverse skolor i t. ex. Tavastehus, NyCarleby, Jyväskylä och Nådendal. Med denna dag vore också den anda viken, som hittills mödosamt hållit landets bildning fästad vid den Europeiska civilisationen. Den nya anda, som skulle träda i dess ställe, må här lemnas utan namn.

69 J. V. SNELLMAN – J. W. G:SON SNELLMAN
24.IV 1857

Uleåborgs LA, J. W. Snellman G:son arkiv

Helsingfors d. 24 April 1857

Käre Broder!

Jag omfattar med glädje detta tillfälle att skrifva dig till. Anledningen förklaras af bilagde dokumenter.

I Uleåborg erhålla dylika bref och listor: H^{er}r^ar Bergbom (landskamrer), Pentzin, Franzén och Hamer. Meningen är, att Herrarne alla skulle sammanträda till en komitté och, om så godt synes, med eder förena äfven någon t. ex. skeppare och handtverkare, såsom äfven här